

Antiszemitizmus Magyarországon 2023-ban

ZRI Závecz Research Kft.

2023. november

Tartalomjegyzék

Módszertani bevezető	3
A mintavétel módja és a súlyozás	3
Különböző társadalmi kérdésekről alkotott vélemények	5
Elégedettség, érdekérvényesítés	5
Nyitott, illetve zárt gondolkodás, tekintélyelvűség	6
Etnocentrizmus, nemzeti öntudat.....	7
Politikai attitűdök.....	8
Makroszolidaritás.....	9
Idegenellenesség	10
Antiszemitizmus	13
Az antiszemitizmus mértéke a korábbi évek mérési módszerei alapján meghatározva.....	17
Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi, demográfiai tényezők és véleménystruktúrák	21
Izrael megítélése	25
A zsidósággal kapcsolatos ismeretek	27
Antiszemita incidens esetén várható viselkedés	30
Ábrák és táblázatok jegyzéke	31

Módszertani bevezető

A ZRI Závecz Research Kft. a Tett és Védelem Alapítvány megbízásából közvélemény-kutatást készített. A kutatás 1000 fő személyes megkérdezésével készült. A minta nem, életkor, iskolai végzettség és a lakóhely településtípusa szerint reprezentálja a magyarországi felnőtt népességet. Annak érdekében, hogy ezen szempontok szerint jól kövesse a minta az alapsokaság megoszlását, súlyozást alkalmaztunk.

Az adatok felvételére 2023. október 11. és 27. között került sor közvetlenül a Hamász október 7-i Izrael elleni támadását követően.

A kutatás nem előzmény nélküli, a vizsgált kérdések egy része a korábbi években, évtizedekben használt kérdőívet követi, amelyet Kovács András állított össze, de a változások mértéke olyan nagy, hogy a részeredmények összehasonlítására kevés lehetőség adódik. Például az attitűdöket vizsgáló állítások egy része megegyezik a korábbi kutatás kérdőívében használt kijelentésekkel, de a megelőző évek gyakorlatától eltérően a jelenlegi kutatásban négy értékű skála segítségével válaszoltak a megkérdezettek. A tartalmi változásokat többek között a jelen követelményeihez, véleménystruktúráihoz való alkalmazkodás, a nemzetközi kutatásokkal való összehasonlíthatóság (bármely országban alkalmazhatóak legyenek), illetve a megrendelő részéről felmerült újabb igények indokolták. A korábbi kutatásokban például nem kapott szerepet a zsidósággal kapcsolatos ismeretek kérdésköre, ezzel a témával gazdagodott a kutatás a korábbiakhoz képest.

Mindezek ellenére a több kérdést felhasználva készített összegző mutatókat, amelyek az antiszemitizmust mérik, összehasonlítjuk a korábbi évek eredményeivel, hogy láthassuk, hogyan alakult ezeknek a véleményeknek az elterjedtsége a társadalomban. Feltételezzük, hogy az antiszemitizmus mértékét összességében és különböző aspektusaiban (affektív, kognitív) becslő adataink a kérdőív változásainak ellenére ugyanazon jelenség, jelenségek mérésére alkalmasak, és hasonlóan működnek, mint a korábbi eredmények.

A mintavétel módja és a súlyozás

A mintavétel, a megkérdezett személyek kiválasztása és pótlása a következő módon zajlott:

A mintában településenként kvótaszempontokat határoztunk meg (korcsoport, nem, legmagasabb iskolai végzettség) a 2011-es census adatainak megoszlásai alapján. Ennél a mintakezelési technikánál a kérdező maga is résztvevője a mintakészítésnek, szigorú szabályok betartásával.

A kvóta szerinti kiválasztásnál előre ismerjük az alapsokaság – jelen esetben a 18 év feletti magyar társadalom – legfontosabb jellemzőit és ezek alapján építjük fel a mintát. 1000 címkártya készül, amelyeken a település neve, valamint utca, házszám, továbbá a válaszadó neme, életkori kategóriája (18-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60+) és iskolázottsági fokozata (legfeljebb 8 általános, szakmunkás, érettségi, diploma) van feltüntetve (pl. Mórahalom, Kossuth u, 12. nő, 18-39 éves, érettségizett). Az 1000 címkártyán lévő paraméterek összességében a magyar felnőtt népességet reprezentálják.

Ezzel az eljárással 5 dimenziós kereszt-kvótás megoszlásokat alkalmazunk a teljes mintára, így a területi rétegeken belül is teljesül a nem/korcsoport/iskolai végzettség szerinti reprezentatív megoszlás.

A kiinduló lakcímek száma 1000.

A címkeresés menete: a megadott utcában és házszám alatt kellett kötelezően elsőként olyan válaszadót keresni, aki nemben, korcsoportban és iskolai végzettségben megfelel a címkártyára írtaknak. Ha a kérdező valamilyen ok miatt (elköltözés, válaszmegtagadás) nem jár sikerrel, akkor a megadott címtől jobbra araszolva a harmadik következő házban/lakásban kell próbálkoznia. Ezt az eljárást egészen addig kell folytatni, amíg nem sikerül megfelelő kvótaszempontú személyt találni. Az alkalmazott mintakezelési technika biztosítja, hogy a kiinduló minta címeinek és a megkérdezettek társadalmi, demográfiai paraméterek szerinti összetétele lényegében azonos maradjon. Az adatfelvétel az egész ország területén, 18 éves és idősebb választókorú népesség bevonásával történt, ún. CAPI-módszerrel, laptop vagy tablet segítségével.

Az adatfelvétel során bekövetkezett torzulásokat minden esetben ún. több szempontú súlyozási eljárás segítségével korrigáljuk. A több szempontú súlyozás lényege, hogy a minta főbb társadalmi-demográfiai változók mentén megfigyelhető torzulásait a KSH legfrissebb, 2011-ben végzett népszámlálásból rendelkezésre álló 18 év feletti népességre vonatkozó adatokhoz igazítjuk. A súlyozási eljárásba bevont társadalmi, demográfiai változók: a nem, az életkor, a településtípus és az iskolai végzettség. Az eljárás további lényeges jellemzője, hogy a fenti változók mentén a mintában szereplő népességen és a teljes népességen belül is részcsoportokat képezünk (pl. fiatal, alacsony végzettségű nő, fiatal, alacsony végzettségű férfi stb.) és a mintabeli részcsoportok arányait igazítjuk a 18 év feletti népességben megfigyelt részcsoport-arányokhoz.

A súlyozáshoz a nem, a korcsoport, az iskolai végzettség és a településtípus páros peremeloszlásait használtuk, az iteratív súlyozás módszerével, azaz a 4 változó minden páros kombinációja szerint súlyozunk, majd ezt annyiszor ismétljük a súlyozott adatfájlon, amíg a súlyváltozó eltérése az előző ciklus súlyváltozójától egy küszöbérték alá nem kerül. A „nagy” (alapértelmezés szerint 3-nál nagyobb) súlyértékek kiküszöbölése érdekében az ennél nagyobb számokat minden lépésben finomítjuk úgy, hogy a 3 fölötti résznek csak a négyzetgyökét tartjuk meg. Kellően sok ciklus után az eredmény egy eléggé sima (viszonylag kis szórású) súlyváltozó lesz, ami az elvárt kétdimenziós peremeloszlásokat elég pontosan visszaadja.

Különböző társadalmi kérdésekről alkotott vélemények

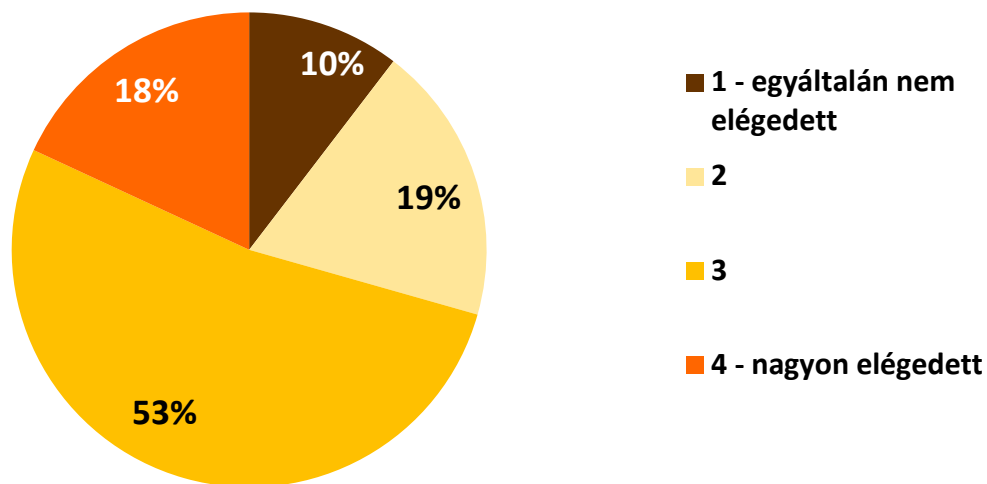
A zsidósághoz való viszony vizsgálata mellett a kutatás hangsúlyt helyezett olyan attitűdök, véleménystruktúrák vizsgálatára, amelyekről feltételezzük, hogy összefüggésben lehetnek az antiszemita nézetekkel, vagyis segíthetik annak megértését, hogy milyen vélemények, érzületek befolyásolják a zsidóellenességet. Ebben a fejezetben azokat a kérdéseket, kérdéscsoportokat járjuk körbe, amelyek esetlegesen az antiszemitizmussal összefüggő tényezőként működhetnek a társadalomban.

Elégedettség, érdekérvényesítés

Az emberek saját életével, társadalomban elfoglalt helyével és érdekérvényesítő képességével való elégedettsége az egyik olyan tényező, amelynek segítségével az emberek zsidósághoz való viszonyát, zsidókról alkotott véleményét igyekszünk megérteni a kutatásunkban. Ezt a jelenséget több kérdés alapján ragadjuk meg, melyek közül az egyik az emberek elégedettsége általánosságban az életével.

Az eredményeink szerint a magyar társadalom többsége inkább elégedett az életével; a válaszadók 71 százaléka 3-as vagy 4-es értéket adott (négyes skálán). Ennél jóval alacsonyabb azok aránya, akik nagyon elégedettek, mindössze 18 százalék. Kifejezetten elégedetlenek a népesség tizede vallja magát.

Mennyire elégedett Ön általában az életével? (Összes válaszadó, %)

Noha az derült ki a kutatásból, hogy a társadalom többsége inkább elégedett az életével, igen magas azok aránya, akik úgy látják, hogy nincsenek annyire megbecsülve, mint kellene (75%), akik úgy érzik nem kapnak/kaptak megfelelő jövedelmet az elvégzett munkájukért (68%) és akik azt állítják, hogy a hozzá hasonló emberek nem tudják érvényesíteni az érdekeiket (76%).

A válaszok alapján a Magyarországon élő emberek 92 százaléka legalább egy dimenzióban depriváltnak érzi magát.

Elégedettség, érdekérvényesítés (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	nagyon egyetért	nem tudja / nem válaszol
A hozzám hasonló emberek nincsenek annyira megbecsülve, mint kellene.	4%	16%	45%	34%	1%
A hozzám hasonló emberek megfelelő jövedelmet kapnak/kaptak az elvégzett munkáért.	33%	35%	22%	8%	2%
A hozzám hasonló emberek nem tudják érvényesíteni az érdekeiket.	4%	19%	49%	27%	1%

Az arányokból világosan látszik, hogy az általános elégedettségérzést nem határozza meg teljes mértékben az, hogy mennyire látják kedvezőnek vagy kedvezőtlennek a helyzetüket az emberek az itt vizsgált három dimenzióban. Ennek ellenére természetesen erős összefüggés mutatható ki a jelenségek között: azok körében, akik egyik szempontból sem érzik magukat depriváltak, 97 százalék elégedett az életével; azok között viszont, akik három szempontból is sikertelennek érzik magukat, már csak 56 százalék elégedett.

A további elemzések során azokat tekintjük elégedetlennek, akik három szempontból is sikertelennek érzik magukat és eközben nem is elégedettek az életükkel: 21 százalék.

Nyitott, illetve zárt gondolkodás, tekintélyelvűség

A tekintélyelvűséget, nyitott, illetve zárt gondolkodást vizsgáló kérdéssorban megfogalmazott állítások, vélemények közül csaknem mindegyikkel egyetért a felnőtt népesség jelentős többsége, kivételt a terhésmegszakítás kérdése jelent. Ebben a témában a magyar társadalomban a megengedő attitűd az elterjedtebb, minden egyébben nagyon erős a szigorpártiság és a tekintélyelvűség. A legmagasabb arányban azzal értenek egyet a magyar emberek, hogy az országba érkező idegenek számát jelentősen korlátoznunk kell (82 százalék). Ezt a kimagasló értéket a téma aktualitása és a közbeszédben való állandó jelenléte indokolhatja. A felnőtt népesség háromnegyede úgy gondolja, hogy a legtöbb problémánk megoldódna, ha meg tudnánk szabadulni az erkölcstelen és antiszociális emberektől; illetve hogy a tekintély tisztelete a legfontosabb erény, amit a gyerekeknek meg kell tanulniuk. A kábítószerfogyasztók börtönbüntetését 67 százalék, súlyos bűncselekmények esetén a halálbüntetést 64 százalék támogatja.

Tekintélyelvűség, zárt gondolkodás – az állításokkal való egyetértés (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
A terhesség-megszakítást jobban kellene korlátozni.	26%	35%	23%	9%	7%
Súlyos bűncselekmények esetén legyen kiszabható halálbüntetés is.	11%	21%	40%	24%	4%
A kábítószer fogyasztók börtönbüntetését érdemelnek.	8%	22%	44%	23%	3%
Az országba érkező idegenek számát jelentősen korlátoznunk kell.	3%	13%	41%	41%	1%
A legfontosabb erény, amit a gyerekeknek meg kell tanulniuk a tekintély tisztelete.	6%	20%	40%	33%	1%
A legtöbb problémánk megoldódna, ha meg tudnánk szabadulni az erkölcstelen és antiszociális emberektől.	5%	17%	50%	25%	3%

Tekintélyelvűnek, zárt gondolkodásúnak az elemzésünkben a továbbiakban azokat tekintjük, akik legalább öt állítással egyetértenek a fentiek közül. Még ilyen viszonylag szigorú kritériumok mentén is a válaszadók 43 százalékát azonosítottuk zárt gondolkodásúként.

Etnocentrizmus, nemzeti öntudat

Az etnocentrizmust, nemzeti öntudatot, elfogultságot két pozitív és egy negatív állítással vizsgáltuk. A kutatás mérőeszközeivel vizsgálva arra az eredményre jutunk, hogy a magyar társadalom megosztott, de többségében nem elvakultan nemzeti érzelmű. Kisebbségben vannak azok, akik egyetértenek azzal, hogy a világ jobb hely lenne, ha más országok lakói olyanok lennének, mint a magyarok (44 százalék); ahogy azok is, akik szerint az embereknek akkor is támogatniuk kell a hazájukat, ha annak nincs igaza (48%). 62 százalék pedig úgy érzi, vannak dolgok, amelyek miatt magyarként szégyenkezni lehet.

Nemzeti érzelmek – az állításokkal való egyetértés (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
A világ jobb lenne, ha más országok lakói olyanok lennének, mint a magyarok.	17%	33%	35%	9%	6%
Az embereknek akkor is támogatniuk kell hazájukat, ha annak nincs igaza.	14%	36%	37%	11%	3%
Van néhány olyan dolog a mai Magyarországon, ami miatt szégyellem a hazámat.	12%	26%	46%	16%	1%

A fenti eredményekből egy etnocentrizmust leíró mutatót képeztünk. Azokat tekintjük etnocentrikusan gondolkodónak, akik legalább két állítás alapján mutattak elfogultságot a magyarsággal kapcsolatban (kisebb vagy nagyobb mértékben egyetértenek a két pozitív állítással vagy nem értenek egyet a negatív állítással). Ilyen módon a felnőtt népesség 43 százalékát azonosítottuk erősen nemzeti érzelműként.

Politikai attitűdök

A kutatás néhány politikai attitűdöt, politikához való viszonyt is igyekezett feltérképezni. Két állítással mértük a politikából való kiábrándultságot, az állampolgári tehetetlenség érzését és egy állítással az erős vezető iránti igényt.

Az eredmények alapján a magyar társadalom jelentős hányada úgy érzi, hogy nem tud a választások útján sem hatást gyakorolni az ország életére, mert „bármelyik pártra is szavaznak az emberek, a dolgok úgysem változnak” (69 százalék egyetért), illetve semmilyen hatást nem tud gyakorolni a kormány tevékenységére (82 százalék ért egyet). Más aspektusát írja le a politikához való viszonyt, hogy a magyar emberek 68 százaléka úgy gondolja, hogy erős vezetőkre van szükségünk, akik megmondják, mit tegyünk.

Politikai attitűdök (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
Bármelyik pártra is szavaznak az emberek, a dolgok úgysem változnak.	7%	22%	41%	28%	2%
Az olyan emberek, mint én nem tudják befolyásolni, hogy mit tesz a kormány.	4%	15%	44%	38%	0%
Erős vezetőkre van szükségünk, akik megmondják, mit tegyünk.	8%	21%	41%	27%	3%

A politikai attitűdökből úgy képeztünk mutatókat, hogy a kiábrándultságot, a tehetetlenség élményét egy dimenzióként tekintettük, és azokat, akik a kettő közül legalább az egyik állítással teljes mértékben egyetértenek kiábrándultként soroltuk be. Azért csak a teljes mértékben egyetértőket tekintjük kiábrándultnak, mert ha a valamilyen mértékben egyetértőket is ide sorolnánk, a társadalom döntő többsége ebbe a kategóriába kerülne (87 százalék), pedig mi karakteres véleménycsoportokat igyekszünk elkülöníteni. Ezen a módon a népesség 45 százalékát azonosítjuk erősen kiábrándultként.

Makroszolidaritás

A magyar társadalom jelentős többsége egyetért valamilyen mértékben azzal, hogy globálisan az országok szintjén is, és az országokon belül is szükség van a gazdasági viszonyok kiegyenlítésére, az egyenlőség növelésére. Különösen magas az egyetértés aránya azzal, hogy Magyarországon a gazdagoknak több adót kellene fizetniük az emberek közötti egyenlőtlenség csökkentése érdekében (83 százalék).

Makroszolidaritás (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
A gazdag országok lakóinak külön adót kellene fizetniük annak érdekében, hogy segítsék a szegényebb országok lakóit.	10%	22%	38%	28%	2%
Az emberek közötti egyenlőség fontosabb, mint a gazdasági növekedés.	6%	26%	43%	20%	4%
Magyarországon a gazdagoknak több adót kellene fizetniük az emberek közötti egyenlőtlenség csökkentése érdekében.	4%	13%	38%	45%	0%

Az elemzésünk során azokat tekintjük szolidárisnak társadalmi értelemben, akik mind a három kijelentéssel egyetértenek valamilyen mértékben, tehát a globális szolidaritás is fontos számukra, nem csak nagyobb fokú társadalmi egyenlőség elérése Magyarországon. Az ilyen módon definiált szolidaritás a népesség 45 százalékát jellemzi.

Idegenellenesség

Az idegenellenesség kérdésköre a kutatásunkban már átvezet a közvetlenül az antiszemitizmust vizsgáló szakaszhoz, és ebben a fejezetben már a zsidókhoz fűződő viszonyt közvetlenül is vizsgáljuk. Az idegenellenességet két kérdéssel mértük: egy rokonszenvre, illetve ellenszenvre vonatkozó kérdéssel több népcsoport és társadalmi csoportot kapcsán, és azzal, hogy a válaszadók elfogadnák-e családtagnak az egyes csoportok tagjait. Ennek a két kérdésnek a zsidókra vonatkozó válaszaira épül az affektív, érzelmi antiszemitizmust leíró mutatónk.

A rokonszenvskálák alapján a magyar társadalomban a leginkább elutasított csoportok a migránsok, az arabok, a cigányok és a fekete-afrikaiak. A zsidók a többség által elfogadott, rokonszenvesnek tartott csoportok közé tartoznak a szlovákokkal körülbelül azonos szinten, a sváboktól valamivel jobban elmaradva.

A zsidókat nagyon ellenszenvesnek tartók aránya 9%, azoké, akik inkább ellenszenvesnek tartják őket összesen 31%.

Rokonszenvskála (Összes válaszadó, %)

	1 - nagyon ellenszenves	2	3	4 - nagyon rokonszenves	nem tudja vagy nem válaszol
arabok	35%	41%	19%	2%	3%
cigányok	34%	39%	20%	5%	2%
kínaiak	18%	36%	38%	6%	2%
feke-afrikaiak	34%	35%	25%	4%	4%
románok	11%	34%	42%	10%	3%
svábok	7%	14%	48%	26%	5%
szlovákok	7%	20%	49%	22%	3%
zsidók	9%	22%	49%	17%	4%
menekültek, migránsok	40%	38%	16%	2%	4%

A zsidók besorolása az ellenszenv-rokonszenv skálán legerősebben a svábok, a románok és a szlovákok megítélésével korrelál, legkevésbé pedig a menekültek, az arabok és a fekete-afrikaiakéval.

Az egyes csoportok rokonszenvindexének¹ korrelációja a zsidók megítélésével

svábok	0,568
románok	0,518
szlovákok	0,512
kínaiak	0,412
cigányok	0,381
menekültek, migránsok	0,344
arabok	0,333
feke-afrikaiak	0,292

¹ Pearson-korreláció: az értéke -1 és 1 közötti, a magas pozitív értékek erős korrelációt jelentenek.

Mivel négy olyan csoport van, amelyet vagy amelynek tagjait a magyar társadalom jelentős hányada elutasít, ezért a további elemzések során azokat tekintjük idegenellenesnek, akik a zsidókon kívül legalább öt csoportot ellenszenvesnek tartanak (a zsidóságon kívül). A célunk újfent az, hogy az átlagostól valamennyire eltérő, karakteresebben elutasító attitűdöt határozzunk meg. Az ilyen módon xenofóbnak tekintett emberek aránya 46 százalék.

Az antiszemitizmust ezen kérdéssor alapján nehéz elkülöníteni az általános xenofóbiától: a népesség szűk 2 százalékára igaz az, hogy a zsidókon kívül legfeljebb 3 csoportot tart ellenszenvesnek, és emellett a zsidókat ellenszenvesnek tartja. Ez az arány 1 százalékra csökken, ha úgy húzzuk meg a határokat, hogy legfeljebb két másik csoportot tart ellenszenvesnek a zsidók mellett; olyan válaszadó pedig nem került a mintába, aki csak a zsidókat tartja ellenszenvesnek, más csoportokat nem. Az antiszemitizmust az általános xenofóbiától valószínűleg annak meghatározásával lehet elkülöníteni, hogy mennyire tartalommal teli a zsidókkal kapcsolatos ellenszenv, mennyire töltik ezt ki a zsidósággal kapcsolatos negatív vélemények.

A fentiekhez képest néhány további csoporttal kiegészítve a listát vizsgáltuk meg a társadalmi távolságot azzal a kérdéssel, hogy elfogadnák-e a válaszadók családtagként a különböző csoportok tagjait.

A különböző csoportok közül a zsidók elfogadottsága a negyedik a rangsorban; a németek, a határon túli magyarok és az amerikaiak előzik meg őket azon a téren, hogy a válaszadók milyen arányban fogadnák el családtagként a csoport tagjait. A viszonylag kedvező képet árnyalja, hogy a magyarok bő harmada nem vagy inkább nem fogadna el zsidó embert családtagként. Az így gondolkodók 4 százaléka a felsorolt csoportok közül mindegyiket teljes mértékben elutasítja, 8 százalék pedig inkább vagy teljes mértékben elutasítja, tehát teljes mértékben elutasító mindenféle mássággal szemben.

Társadalmi távolság (Elfogadná-e a következő csoportok tagjait családtagjának?) (Összes válaszadó, %)

	egyáltalán nem	inkább nem	inkább igen	teljes mértékben igen	nem tudja vagy nem válaszol
német	7%	10%	50%	29%	4%
határon túli magyar	8%	10%	46%	32%	4%
amerikai	8%	14%	51%	23%	5%
zsidó	14%	22%	45%	14%	4%
román	16%	31%	39%	10%	3%
ukrán	20%	31%	38%	7%	4%
orosz	20%	33%	37%	4%	5%
kínai	26%	34%	33%	3%	3%
homoszexuális	39%	30%	21%	5%	5%
cigány	40%	35%	18%	4%	4%
feke-te-afrikai	40%	34%	19%	3%	5%
arab	40%	38%	15%	2%	4%
menekült, migráns	45%	33%	14%	2%	5%

A négy leginkább elutasított csoport ezen kérdéssor alapján is a menekültek, arabok, fekete-afrikaiak és cigányok. Ez kiegészül a homoszexuálisokkal; ezzel a csoporttal szemben szintén inkább elutasító a magyar társadalom többsége.

Érdekes adalék a xenofóbia kérdéséhez, hogy a határon túli magyarok elfogadása / elutasítása – HA nem is minden csoport esetében erősen – pozitív értelemben korrelál a többi csoport elfogadásával / elutasításával.

Az egyes csoportok elfogadottsága közötti korreláció a társadalmi távolság skála alapján

	arab	amerikai	cigány	kínai	homoszexuális	határon túli magyar	orosz	ukrán	fekete-afrikai	román	német	zsidó
arab												
amerikai	0,168											
cigány	0,518	0,109										
kínai	0,624	0,211	0,515									
homoszexuális	0,453	0,221	0,486	0,455								
határon túli magyar	0,145	0,55	0,129	0,277	0,214							
orosz	0,47	0,298	0,407	0,575	0,374	0,396						
ukrán	0,442	0,469	0,402	0,381	0,417	0,469	0,448					
fekete-afrikai	0,706	0,149	0,542	0,63	0,53	0,151	0,497	0,401				
román	0,415	0,48	0,376	0,402	0,442	0,508	0,397	0,647	0,342			
német	0,167	0,672	0,101	0,241	0,21	0,612	0,322	0,452	0,163	0,478		
zsidó	0,347	0,474	0,374	0,418	0,435	0,54	0,372	0,609	0,315	0,564	0,493	
menekült, migráns	0,608	0,152	0,542	0,511	0,573	0,124	0,472	0,401	0,623	0,372	0,132	0,363

Antiszemizmus

Elemzésünk fő célja annak bemutatása, hogy jelenleg a magyar társadalomban milyen mértékű és milyen tartalmú antiszemizmus van jelen és hogyan változott a zsidóellenesség mértéke az elmúlt években.

Az antiszemizmus általunk részben követett kutatási hagyományához tartozik annak vizsgálata, hogy mi jut az emberek eszébe spontán módon, ha a zsidókra gondolnak. A kérdésre adott válaszokat úgy dolgoztuk fel, hogy minden választ besoroltunk egy kategóriába, amelyeket a korábbi évek elemzései során már kialakítottak a kutatók, és minden választ csak egy kategóriába sorolunk. Ez valamennyire szükségképpen leegyszerűsíti a válaszokat, de megnyerjük vele az időbeli összehasonlítás lehetőségét.

Eredményeink szerint a zsidóságról a legtöbb embernek az üldöztetés, a holokauszt jut eszébe (ez az elmúlt években jellemzőbbé vált), emellett gyakoriak a semleges említések, amelyek vallásként, népcsoportként említik vagy valamilyen konkrét szokással hozzák kapcsolatba a zsidóságot. A befolyás, pénz, hatalom is a viszonylag jellemző asszociációk közé tartozik, ez ugyanolyan mértékben elterjedt a társadalomban, mint az elmúlt években. A palesztin-zsidó konfliktus említettsége nem nőtt meg jelentősen a kutatás időpontjában zajló háború ellenére, de az Izraellel kapcsolatos asszociációk vizsgálata során látjuk majd ennek hatását.

Asszociációk a zsidókkal kapcsolatban (nyitott kérdésre adott válaszok az érdemben válaszolók arányában)

	2017	2018	2021	2023
Semleges említés: vallás, népcsoport, szokások, kultúra, Biblia, nyelv	27	30	27	26
Pénz, hatalom, gazdagság, kereskedelem, USA, befolyás	18	18	17	16
Üldöztetés, holokauszt, Auschwitz, második világháborús szenvedés	16	24	33	31
Negatív tulajdonságok: hatalomvágy, pénzéhség, kizsákmányolás, fukarság, lustaság, gyűlölet	14	12	7	6
Pozitív: okosak, toleránsak, dolgozók, emberségesek	10	7	6	8
Ugyanolyanok, mint mások. Engem nem érdekel, hogy ki a zsidó, ki nem	8	5	7	3
Palesztin–zsidó konfliktus	4	1	1	4
Külső jegyek (pajesz, orr stb.)	1	1	2	4
Rokon, szomszéd, ismerős	1	1		0
Ételek (kóser stb.)	0	0	0	2
Soros György	1	1	0	

A válaszadók 27 százalékának vannak zsidó ismerősei, 13 százalék pedig azt válaszolta, hogy ezt nem tudja. Azt, hogy valaki zsidó, a legtöbbször, 58 százalék szerint akkor lehet tudni, ha ezt mondja magáról. A lakosság harmada gondolja úgy, hogy kizárólag az alapján tarthat valakit zsidónak, hogy ő maga ezt mondja magáról. Viszonylag magas viszont azok aránya is, akik szerint látszik rajtuk (31 százalék); a lakosság negyede szerint másképp gondolkodnak, ötöde szerint másképp viselkednek. Ugyancsak 20 százalék azok aránya, akik szerint az is elég, ha mások zsidónak tartanak valakit.

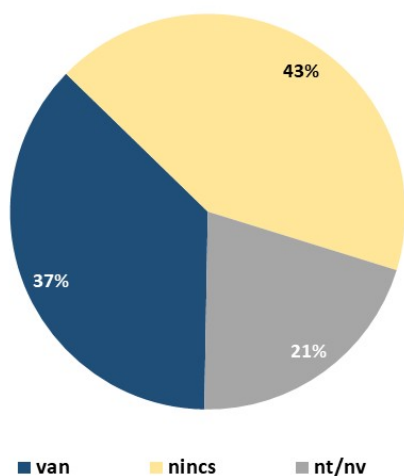
Ön szerint általában honnan lehet tudni, hogy valaki zsidó? (Összes válaszadó, %)

ha maguk is ezt mondják magukról	58%
ha mások ezt mondják róla	20%
onnan lehet tudni, hogy látszik rajtuk	31%
másképp gondolkodnak	25%
másképp viselkednek	20%
nem tudja	13%
nem válaszol	0%

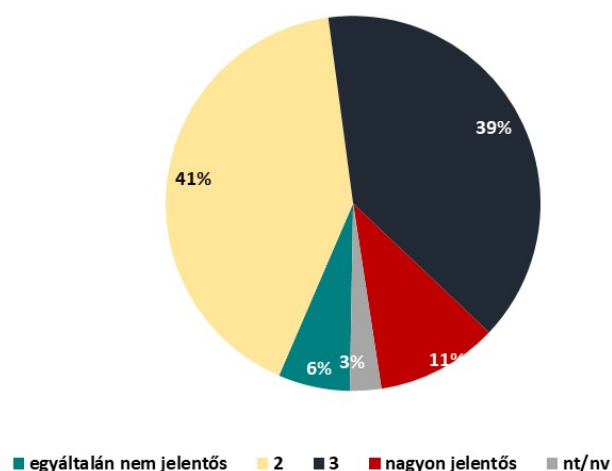
A válaszadók 37 százaléka szerint van zsidóellenesség Magyarországon, 43 százalék szerint nincs, 20 százalék pedig nem tudja megítélni. A zsidóellenességet azok körében, akik szerint létezik, nagyon jelentős és nagyon jelentéktelen problémának a népesség kis szelete tartja, egyébként megosztottak az emberek: 47 százalék tartja inkább nem jelentős kérdésnek, és 50 százalék tartja inkább jelentős problémának.

Vélemények az antiszemitizmus mértékéről

Ön szerint van-e zsidóellenesség ma Magyarországon? (Összes válaszadó, %)

Ön szerint mennyire jelentős probléma a zsidóellenesség az országban? (Azok körében, akik szerint van antiszemitizmus Magyarországon, %)

A kutatásban az antiszemitizmus tartalmát 28 állítás segítségével igyekeztünk megközelíteni. Annak érdekében, hogy össze tudjuk hasonlítani a korábbi évek eredményeivel az antiszemitizmus mértékét, a mutató megalkotása során ebből kilenc állítást használtunk. A lenti táblázatok külön mutatják be a mutató létrehozása során használt állításokkal való egyetértés mértékét és az azokra adott válaszokat, amelyeket nem használtunk fel a mutatóban.

Az állítások között vannak pozitív, a zsidóságról kedvező véleményt megfogalmazó és negatív állítások is. A válaszokat áttekintve szembeötlő, hogy azokkal az állításokkal értenek egyet az emberek a

legmagasabb arányban, amelyek pozitív képet tükröznek a zsidókról, esetleg semlegesek. A 28 állításból a rangsorban az első kilenc kedvező színben tünteti fel a zsidókat. Ezek közül a legmagasabb arányban azzal értenek egyet az emberek Magyarországon, hogy a zsidók a munkájukban általában nagyon szorgalmasok: 78 százalék részben vagy teljes mértékben egyetért ezzel.

A negatív vélemények közül azzal értenek egyet legmagasabb arányban az emberek, hogy a zsidók általában pénzéhesek: 54 százalék; tehát a társadalom többsége így gondolkodik. Azzal is a többség ért egyet (53 százalék), hogy létezik egy rejtett zsidó háttérhatalom. A magyarok körülbelül fele osztja azt a véleményt is, hogy túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon.

Ennél alacsonyabb valamivel azok aránya, akik szerint a zsidók sosem fognak tudni teljesen beilleszkedni a magyar társadalomba és akik szerint a zsidók még a háború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni (42-42 százalék). 40 százalék körül van azok aránya, akik szerint a zsidók kihasználják a nem zsidókat és akik úgy gondolják, hogy a zsidók hajlamosak becsstelen eszközöket használni céljaik elérése érdekében.

Kevésbé elterjedt vélekedés, de még mindig a társadalom harmadára jellemző, hogy bizonyos foglalkozási területeken korlátozni kellene a zsidók számát és az, hogy a zsidóság szenvedése Isten büntetése. A magyar lakosság 28 százaléka gondolja azt az eredményeink alapján, hogy a legjobb az lenne, ha a zsidók kivándorolnának az országból.

Az antiszemitizmus megközelítéséhez használt állításokkal való egyetértés mértéke 1. A kognitív antiszemitizmust leíró mutatóban használt állítások (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
A zsidókat nem szabad felelőssé tenni Jézus Krisztus keresztre feszítéséért.	7%	19%	42%	19%	13%
Létezik egy rejtett zsidó háttérhatalom.	9%	20%	37%	16%	19%
Túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon.	12%	29%	36%	13%	11%
A zsidók sosem fognak tudni teljesen beilleszkedni a magyar társadalomba.	13%	38%	29%	13%	7%
Bizonyos foglalkozási területeken korlátozni kellene a zsidók számát.	22%	35%	27%	8%	8%
A zsidóság szenvedése Isten büntetése.	20%	34%	24%	10%	13%
A legjobb az lenne, ha a zsidók kivándorolnának az országból.	23%	40%	21%	7%	9%

Az antiszemitizmus megközelítéséhez használt állításokkal való egyetértés mértéke 2. A kognitív antiszemitizmust leíró mutatóban nem használt állítások (Összes válaszadó, %)

	nagyon nem ért egyet	nem ért egyet	egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
A zsidók a munkájukban általában nagyon szorgalmasok.	3%	11%	51%	27%	8%
A zsidók legfontosabb értéke a tudás és a tanulás.	4%	13%	51%	24%	8%
A zsidók ugyanúgy magyarok, mint a társadalom többsége.	6%	18%	49%	23%	4%
Magyarország tudományos sikereiben a zsidóságnak jelentős szerepe volt.	3%	14%	48%	24%	12%
Mindent meg kell tennünk a zsidó vallás és kultúra fennmaradása érdekében.	4%	20%	51%	17%	8%
A magyar nagyipar megteremtői jelentős részben zsidók voltak.	3%	15%	46%	22%	14%
A zsidókat és nem zsidókat legtöbbször meg sem lehet különböztetni egymástól.	6%	23%	48%	19%	5%
Magyarország kulturális gyökerei a kereszténység mellett a zsidóság értékein is alapulnak.	6%	20%	48%	14%	11%
A zsidók általában pénzéhesek.	8%	27%	39%	15%	11%
A zsidók és nem zsidók között nincs konfliktus Magyarországon.	8%	31%	41%	8%	11%
A zsidók még a háború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni.	15%	31%	31%	11%	11%
A zsidók kihasználják a nem zsidókat.	9%	37%	32%	9%	12%
A zsidók hajlamosak becsstelen eszközöket használni céljaik elérése érdekében.	13%	32%	30%	9%	16%

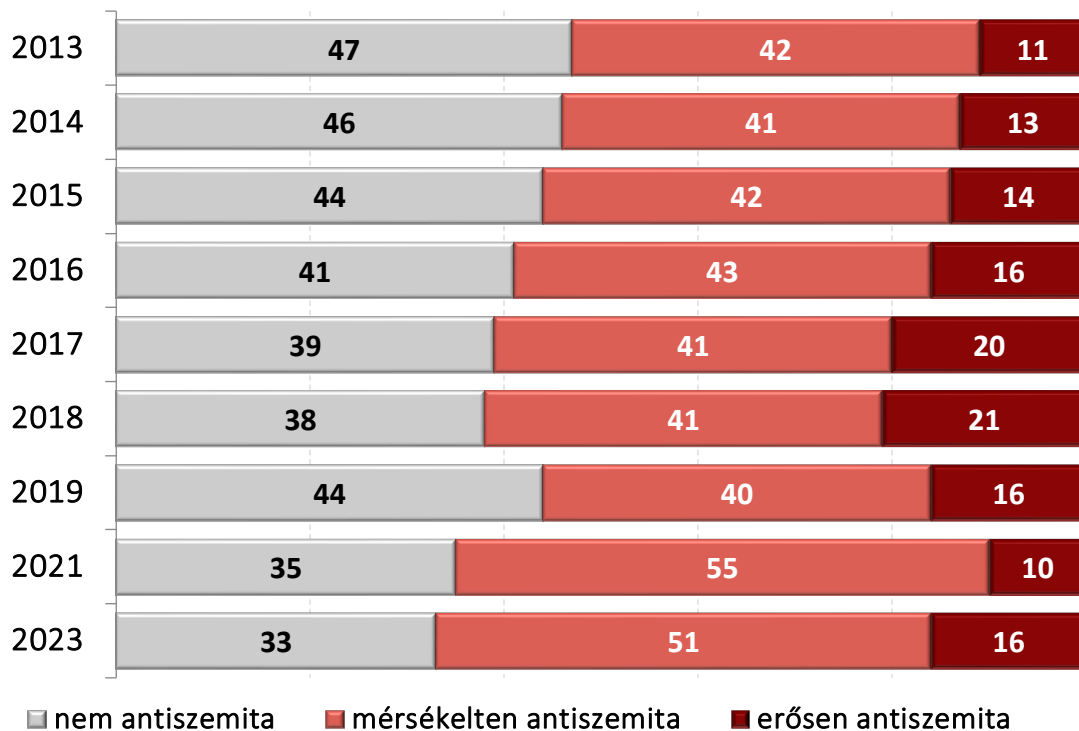
Az antiszemitizmus mértéke a korábbi évek mérési módszerei alapján meghatározva

A korábbi, elsősorban Kovács András nevéhez kötődő kutatások az antiszemitizmus jelenségét affektív (érzelmi) és kognitív dimenzióra osztották fel. Noha az antiszemitizmus mérésére használt módszereken változtattunk, tehát a korábbi évekkal pontosan összevethető adatot nem kaphatunk, érdemes megvizsgálnunk hogyan alakult az antiszemitizmus két korábban leírt összetevőjének, az érzelmi és a kognitív dimenzióknak, valamint az ezek segítségével meghatározott antiszemitizmusnak a megjelenése a társadalomban az idők során.

Az előző fejezetben külön táblázatban bemutatott állítások segítségével próbáljuk ebben a fejezetben rekonstruálni a korábbi évek elemzéseiben vizsgált kognitív antiszemitizmust. A rokonszenvskála és a társadalmi távolság skála segítségével pedig az affektív antiszemitizmust. A két összetevőből egy mutatót állítunk össze, amelyet az antiszemitizmus mérőszámának tekintünk ebben a tanulmányban, és ennek segítségével vizsgáljuk tovább, hogy milyen társadalmi, demográfiai tényezők, illetve milyen véleménystruktúrák függenek össze a zsidóellenességgel ma Magyarországon.

A kognitív antiszemitizmus elterjedtsége az adatsorok alapján szinte folyamatosan nőtt 2013 óta egy 2019-es megtorpanást leszámítva. 2013-ban a lakosság 47 százalékát nem antiszemitaként azonosította az eredmények elemzése, 2023-ra viszont egyharmadra esett vissza azok aránya, akiket nem tekinthetünk zsidóellenesnek. Mivel a változás szinte folyamatos, az idei kedvezőtlen eredményeket nem foghatjuk kizárólag a megváltozott módszertanra. Az antiszemita véleményekkel való egyetértés növekedését nem kíséri a vizsgált időszakban az erősen antiszemita arányának folyamatos emelkedése. Itt 2018-ig láthatjuk a csoport arányának emelkedését, utána visszaesés tapasztalható; az idei eredmények a 2019-essel megegyeznek.

A kognitív antiszemitizmus elterjedtsége 2013 és 2023 között (százalék)

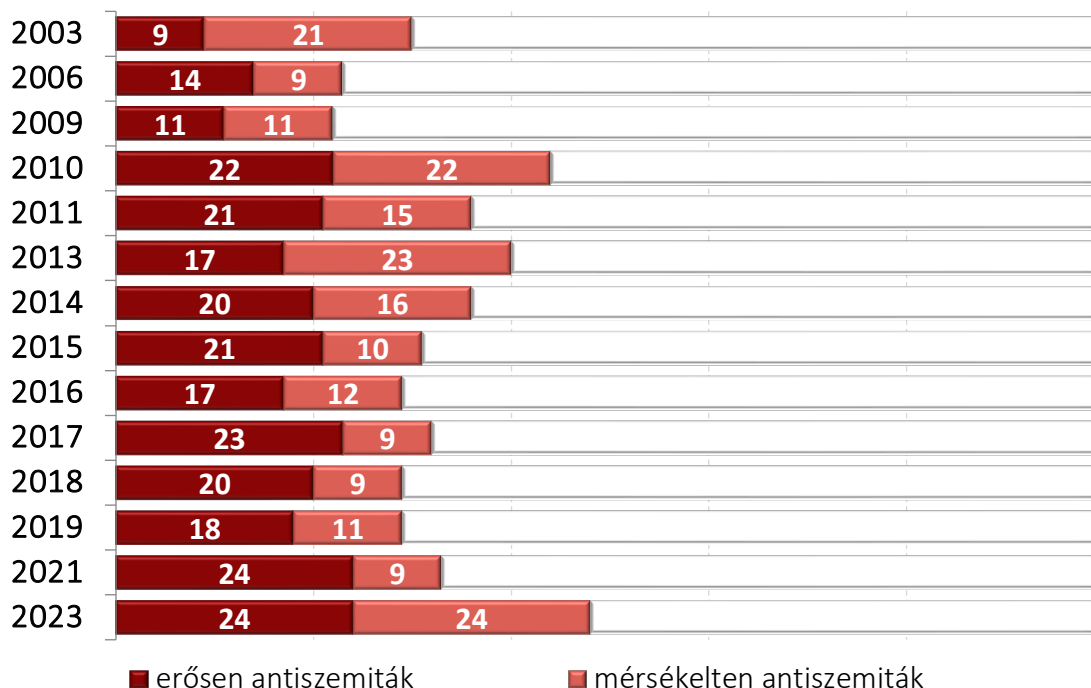

Az affektív antiszemitizmust a korábbi évek, évtizedek kutatásai három tényező alapján határozták meg: mennyire tartja a válaszdó ellenszenvesnek a zsidókat (itt csak két lehetőség között választhattak²: ellenszenvesnek tartják vagy nem), a zsidókhoz fűződő érzelmet leíró 9 fokú rokonszenveskála és harmadikként a társadalmi távolság skála (hozzájárulna-e a válaszdó, hogy a szomszédjába zsidó ember költözzön).

Az idén a három tényező helyett kettőt használtunk és a válaszlehetőségeken is változtattunk: középső értékkel nem rendelkező 4 fokú skála segítségével vizsgáltuk a zsidóság iránt érzett rokonszenvet, illetve ellenszenvet; a társadalmi távolság mérése során pedig nem azt kérdeztük, hogy elfogadnának-e az emberek zsidó szomszédot, hanem, hogy elfogadnának-e zsidó családtagot. Érzelmi értelemben erősen antiszemitának azokat tekintjük, akik mindkét kérdésre elutasító választ adtak (inkább ellenszenvesnek vagy nagyon ellenszenvesnek tartják a zsidókat és nem fogadnának be szívesen zsidó embert a családjukba. Azokat, akik mindkét dimenzióban elfogadónak mutatkoztak, nem tekintjük antiszemitának; mindenki mást pedig a mérsékelt antiszemiták csoportjába soroltunk. Utóbbi csoportba tehát a nem konzekvensen válaszolók mellett (például ha valaki nem tartja ellenszenvesnek a zsidókat, de azért nem szívesen látná őket családtagként) a kitérő, bizonytalan választ adók is bekerültek. A korábbi évekhez képest ez növelhette meg a mérsékelt antiszemiták arányát.

Az érzelmi antiszemiták aránya összességében nem nőtt párhuzamosan az antiszemita állításokkal egyetértőkével. Az erősen antiszemiták aránya ma jóval magasabb, mint 2003-ban (9-ről 24 százalékra nőtt), de 2010 óta némi ingadozással a jelenlegi szinten áll ez az arány.

Az érzelmi antiszemiták arányának alakulása 2003 és 2023 között (százalék)

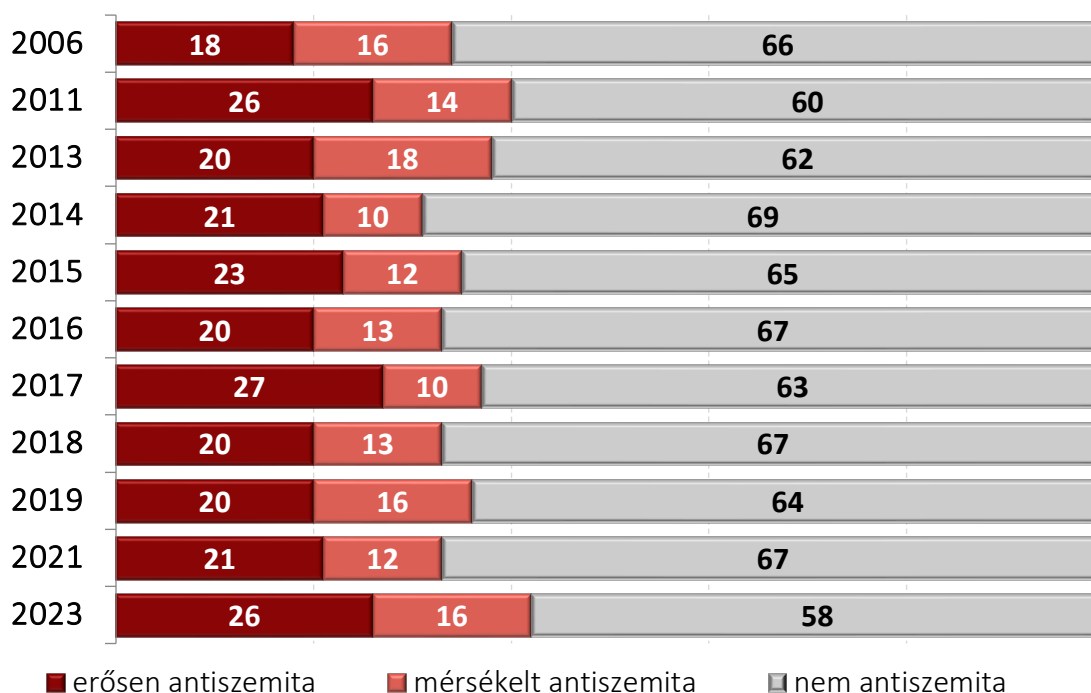

² 2021-ben ez a kérdés különbözött a korábbi évek kérdésétől, három válaszlehetőséget tartalmazott: inkább rokonszenves, inkább ellenszenves, egyik sem.

A két mutató összegzése során a következő módon jártunk el. Azokat tekintjük erősen antiszemitának, akik mind a kognitív, mind az affektív dimenzióban erősen antiszemitának bizonyultak, vagy az egyik mutatón erős, a másikon mérsékelt zsidóellenességet mutattak. A mérsékelt antiszemiták közé azokat soroltuk, akik mindkét dimenzióban mérsékelt antiszemitának mutatkoztak, vagy ellentmondásos képet mutattak: az egyik mutatón az erősen antiszemiták közé kerültek, miközben a másikon a nem zsidóellenesek csoportjába. Mindenki mást, tehát azokat, akik legfeljebb egy dimenzióban mutatkoztak mérsékelt antiszemitának, a nem antiszemiták közé soroltuk.

Az így elvégzett besorolás alapján ma Magyarországon a felnőtt lakosság negyede erősen antiszemita, és további 16 százalék mérsékelt zsidóellenes: összesen 42 százalék. Ez az arány az idősorokat tekintve nem kiugróan, de magasnak tekinthető.

Az antiszemiták aránya a magyar társadalomban 2006 és 2023 között (százalék)

A zsidósággal kapcsolatos állításokat megvizsgáljuk a zsidósághoz való viszony alapján azonosított csoportokkal összevetve annak érdekében, hogy lássuk, milyen tartalma van az antiszemitizmusnak, milyen dimenziók fontosak a mérsékelt és az erősen antiszemiták számára. A zsidósággal kapcsolatos pozitív állításokat, illetve azokat, amelyek nem antiszemita nézőpontot tükröznek, az antiszemita irányból vizsgáljuk, vagyis azok arányát nézzük meg, akik nem értenek egyet velük.

A lejjebb látható két táblázatban azok az állítások vannak felül, amelyekkel magasabb arányban értenek egyet az erősen antiszemiták. Megállapítható, hogy a zsidókkal kapcsolatos negatív állítások erősebb kapcsolatban vannak az antiszemitizmussal, a pozitív állításokkal nehezebb megközelíteni a kérdéskört.

Az erősen antiszemiták leginkább azzal értenek egyet, hogy túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon, illetve azzal, hogy létezik egy zsidó háttérhatalom. Az antiszemitizmus legfontosabb tartalma ez alapján a zsidók feltételezett hatalma, befolyása.

Az antiszemitizmus és a zsidókkal kapcsolatos vélemények összefüggése: azok aránya, akik egyetértenek az állításokkal (négyes skálán 3-as, 4-es értékek)

	nem antiszemita	mérsékelten antiszemita	erősen antiszemita
Túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon.	30%	58%	84%
Létezik egy rejtett zsidó háttérhatalom.	37%	64%	81%
A zsidók általában pénzéhesek.	40%	63%	79%
A zsidók kihasználják a nem zsidókat.	25%	49%	73%
A zsidók még a háború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni.	27%	55%	70%
A zsidók sosem fognak tudni teljesen beilleszkedni a magyar társadalomba.	28%	48%	69%
Bizonyos foglalkozási területeken korlátozni kellene a zsidók számát.	19%	38%	68%
A zsidók hajlamosak becstelen eszközöket használni céljaik elérése érdekében.	23%	48%	68%
A legjobb az lenne, ha a zsidók kivándorolnának az országból.	10%	35%	61%
A zsidóság szenvedése Isten büntetése.	24%	45%	48%

Az antiszemitizmus és a zsidókkal kapcsolatos vélemények összefüggése: azok aránya, akik nem értenek egyet az állításokkal (négyes skálán 1-es, 2-es értékek)

	nem antiszemita	mérsékelt en antiszemita	erősen antiszemita
A zsidók és nem zsidók között nincs konfliktus Magyarországon.	39%	33%	43%
A zsidók ugyanúgy magyarok, mint a társadalom többsége.	14%	30%	42%
Magyarország kulturális gyökerei a kereszténység mellett a zsidóság értékein is alapulnak.	18%	36%	39%
Mindent meg kell tennünk a zsidó vallás és kultúra fennmaradása érdekében.	15%	34%	37%
A zsidókat és nem zsidókat legtöbbször meg sem lehet különböztetni egymástól.	24%	33%	36%
A zsidókat nem szabad felelőssé tenni Jézus Krisztus keresztre feszítéséért.	20%	33%	35%
A magyar nagyipar megteremtői jelentős részben zsidók voltak.	16%	21%	23%
A zsidók legfontosabb értéke a tudás és a tanulás.	12%	22%	23%
Magyarország tudományos sikereiben a zsidóságnak jelentős szerepe volt.	13%	22%	22%
A zsidók a munkájukban általában nagyon szorgalmasok.	10%	20%	19%

Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi, demográfiai tényezők és véleménystruktúrák

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy milyen társadalmi, demográfiai, illetve véleménykombinációk befolyásolják az antiszemitizmus és annak mértékét. Az itt következő táblázatban szürke betűkkel, számokkal jelöltük azokat a tényezőket, amelyek nem mutattak statisztikai értelemben szignifikáns összefüggést az antiszemitizmussal és vastag piros számokkal jeleztük azokat az értékeket, ahol a csoport tagjai az átlagosnál magasabb arányban tartoznak a nem antiszemita, a mérsékelten antiszemita vagy az erősen antiszemita közé.

A válaszadók neme, életkora, a megbecsültség érzése és az anyagi helyzet változása tehát nem mutat első ránézésre összefüggést az antiszemita véleményekkel. A következő tényezők valószínűsítik az antiszemitizmust: alacsony iskolai végzettség, kisebb városban lévő lakóhely, a rossz anyagi helyzet, a zsidósággal kapcsolatos ismeretek hiánya, a zárt, tekintélyelvű gondolkodás, az etnocentrizmus, a politikából való kiábrándultság, a makroszolidaritás, vagyis a társadalmi igazságosság hiányának érzékelése, valamint a pártválasztás (a Mi Hazánk és a Fidesz-KDNP szavazói az átlagosnál magasabb arányban tartoznak az erősen antiszemita csoportjába).

Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi tényezők bemutatása

		nem antiszemita	mérsékelten antiszemita	erősen antiszemita
NEME	férfi	58%	16%	26%
	nő	57%	16%	27%
ÉLETKOR	18-28 éves	61%	15%	24%
	30-45 éves	56%	18%	27%
	46-59 éves	60%	13%	28%
	60 éves vagy idősebb	55%	18%	27%
ISKOLAI VÉGZETTSÉG	legfeljebb 8 általános	51%	17%	32%
	szakmunkásképző, szakiskola	55%	18%	27%
	érettségi	61%	15%	24%
	diploma	65%	14%	21%
TELEPÜLÉSTÍPUS	Budapest	71%	15%	14%
	Megyeszékhely	68%	12%	19%
	Város	51%	16%	33%
	Község	51%	19%	31%
FELEKEZET	katolikus	54%	17%	29%
	református	56%	13%	32%
	nem tartozik felekezethez	63%	18%	19%
ANYAGI HELYZET	megélhetési gondjai vannak	52%	15%	33%
	nincsenek megélhetési gondjai	60%	17%	24%
ANYAGI HELYZET VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT 5 ÉVBEN	jelentősen romlott az anyagi helyzete	58%	12%	30%
	nem, vagy nem jelentősen romlott	57%	17%	26%

Az antiszemitizmust meghatározó ismeretek és véleménystruktúrák bemutatása

		nem antiszemita	mérsékelten antiszemita	erősen antiszemita
ISMERETEK A ZSIDÓ VALLÁSRÓL ÉS KULTÚRÁRÓL	legalább 3 helyes választ adott a négyből	69%	12%	18%
	háromnál kevesebb helyes választ adott	51%	18%	31%
MEGBECSÜLTSG, DEPRIVÁCIÓ	deprivált	60%	14%	26%
	nem jellemző	56%	18%	27%
SZIGORPÁRTISÁG, ZÁRT GONDOKODÁS	szigorpárti, tekintélyelvű	45%	17%	38%
	nem jellemző	67%	16%	18%
ETNOCENTRIZMUS, NEMZETI ELFOGULTSÁG	jellemző	52%	20%	29%
	nem jellemző	62%	13%	25%
POLITIKÁVAL KAPCSOLATOS BIZALMATLANSÁG, KIÁBRÁNDULTSÁG	kiábrándult	54%	15%	31%
	nem jellemző	61%	17%	22%
MAKROSZOLIDARITÁS	szolidáris	53%	16%	31%
	nem jellemző	61%	16%	22%
XENOFÓBIA	idegenellenes	41%	18%	40%
	nem jellemző	77%	13%	10%
VANNAK-E ZSIDÓ ISMERŐSEI	vannak	80%	9%	12%
	nincsenek	48%	19%	34%
PÁRTPREFERENCIA	Fidesz-KDNP	50%	19%	31%
	2022-ben közös listán induló ellenzéki pártok	65%	13%	22%
	Mi Hazánk	41%	19%	41%
	pártnélküli	62%	14%	25%

Az antiszemitizmust meghatározó vizsgált tényezők közötti összefüggések kiszűrése érdekében egy lineáris regressziós modellben is megvizsgáljuk a társadalmi tényezőket és véleménystruktúrákat. Ennek eredményeként megállapíthatjuk, hogy melyik tényezőnek van a legerősebb önálló hatása az antiszemitizmusra, és melyek azok, amelyek esetleg nincsenek vele önállóan összefüggésben, csak egy másik tényező miatt láthatjuk jellemzőbben az adott csoportra a zsidóellenességet.

Annak érdekében, hogy lineáris regressziós modell segítségével vizsgálhassuk az összefüggéseket, az antiszemitizmus-mutatónkat leegyszerűsítjük, és csak két értéket vehet fel: 0 az értéke, ha valaki nem antiszemita és 1 az értéke, ha igen (ide tartoznak a mérsékelten és az erősen antiszemiták egyaránt). Ilyen módon közelítve az antiszemitizmust, a regressziós modell által megmagyarázott hányad 48 százalék, vagyis a tényezők, amelyeket megvizsgálunk a jelenség varianciájából összesen ekkora hányadot magyaráznak. (Ha a nem antiszemitákat és mérsékelten zsidóelleneseket tekintjük egy csoportnak, és egy másiknak az erősen antiszemitákat, akkor a modellünk a jelenség varianciájának a 42 százalékát magyarázza, tehát az első módszert érdemes használnunk. Ez egyben azt is jelenti, hogy

fontosabb határvonal húzódik az egyáltalán nem zsidóellenesek és a bármilyen mértékben antiszemiták között, mint a mérsékelt és erősen antiszemiták között.)

A vizsgálat eredménye nem meglepő, amennyiben az első ránézésre is legerősebb összefüggést mutató tényezők önálló hatása bizonyult a legerősebbnek: a xenofóbiáé, a zsidó ismerőssel rendelkezése, a zsidósággal kapcsolatos ismereteké és a zárt gondolkodásé. Ezen kívül szignifikáns önálló hatással rendelkezik az etnocentrizmus. Érdekes módon a regressziós modellben megjelent önálló összefüggést mutató tényezőként az, hogy a válaszadónak romlott-e az anyagi helyzete az elmúlt 5 évben, de negatív iránnyal: valószínűbben jelenik meg az antiszemitizmus azoknál, akiknek nem romlott mostanában jelentősen az anyagi helyzetük.

A következő tényezők nem mutatnak szignifikáns önálló összefüggést az antiszemitizmussal: megbecsültség, depriváció, a lakóhely településtípusa, felekezethez tartozás (az, hogy tartozik-e felekezethez vagy sem), a politikával kapcsolatos bizalmatlanság, a válaszadó neme, életkora, iskolai végzettsége anyagi helyzete és a társadalmi egyenlőtlenséghez való viszonya. Tehát a vizsgált társadalmi, demográfiai tényezők egyikének sincs önálló szignifikáns hatása, azoknak sem, amelyeknek az egyszerű összefüggések vizsgálata során láthattuk a hatását: az iskolai végzettségnek és a településtípusnak. (Ezeket a lenti táblázatban látható felosztástól eltérő módokon is megvizsgáltuk (például a Budapesten élőket hasonlítva mindenki máshogy, illetve a kisebb városokban élőket hasonlítva mindenki máshogy), de így sem találtunk szignifikáns összefüggést.

A modellt a pártválasztással kiegészítve nem nő a megmagyarázott hányad és nem mutatkozik szignifikáns önálló kapcsolat akár a kormánypári szavazókat, akár a Mi Hazánk támogatóit viszonyítjuk minden más csoporthoz, akár a bármilyen pártpreferenciával rendelkezőket a pártnélküliekhez képest vizsgáljuk.

Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi tényezők és véleménystruktúrák lineáris regressziós modellje

	β
Xenofóbia	0,308
Van zsidó ismerőse	-0,174
Ismeretszint	-0,121
Zárt gondolkodás	0,12
Etnocentrizmus	0,069
Jelentősen romlott az anyagi helyzete az elmúlt 5 évben	-0,084
NINCS SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉS	
Megbecsültség, depriváció	-0,052
Településtípus (Budapest vagy megyeszékhely szemben a többi várossal, községgel)	-0,042
Felekezethez tartozás (tartozik valamilyen felekezethez vagy nem)	0,032
Politikával kapcsolatos bizalmatlanság, kiábrándultság	0,044
Neme	-0,02
Életkor	-0,013
Iskolai végzettség (érettségizett vagy diplomás szemben az alacsonyabb végzettséggel)	-0,011
Anyagi gondjai vannak	0,046
Társadalmi szolidaritás	0,000

A kutatás kiterjedt annak vizsgálatára is, hogy a zsidósággal kapcsolatos különböző véleményeket mennyire látják jellemzőnek az emberek a magyar társadalomban. Az eredményeink szerint az antiszemita kijelentéseket átlagosan körülbelül a lakosság harmada osztja a válaszadók szerint, azt pedig az emberek fele gondolja a becslések alapján, hogy a zsidók ugyanúgy magyarok, mint a társadalom többsége. Minden állítás esetében viszonylag magas azok aránya, akik nem tudtak válaszolni a kérdésre, tehát az emberek jelentős hányadának nincs erről közvetlen benyomása.

Eredményeink szerint az emberek mind a negatív állítások, mind a pozitív állítás esetében alulbecsülik átlagosan, hogy mennyire elterjedtek ezek a vélemények a társadalomban.

Véleménye szerint a társadalom hány százaléka ért egyet a következő kijelentésekkel? (Érdemben válaszolók átlagai; összes válaszadó, %)

	átlag	nem tudja vagy nem válaszol	<i>a</i> kijelentéssel egyetértők aránya a mintánkban
A zsidók kihasználják a nem zsidókat	33%	45%	41%
Túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon	36%	41%	49%
A zsidók még a háború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni	33%	43%	42%
A zsidók ugyanúgy magyarok, mint a társadalom többsége	51%	39%	72%

A következő táblázatban jól látszik, hogy az antiszemita nézeteket vallók jelentősen magasabbra becsülik ezen gondolatok elterjedtségét, mint azok, akik nem antiszemiták. Utóbbiak a kutatásunkban mért mértéknél alacsonyabb átlagos becslést adtak, az erősen antiszemiták viszont azt meghaladót, vagyis mindkét csoport becslése a tagjainak saját véleményei felé torzít a valósághoz képest.

A vélemények feltételezett elterjedtségének összefüggése az antiszemitizmussal (Az érdemben válaszolók átlagai)

	A zsidók kihasználják a nem zsidókat	Túl nagy a zsidók befolyása ma Magyarországon	A zsidók még a háború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni	A zsidók ugyanúgy magyarok, mint a társadalom többsége
nem antiszemita	23	28	23	60
mérsékelt antiszemita	39	39	40	45
erősen antiszemita	50	53	50	32

Izrael megítélése

Izraelről jelenleg a magyar társadalom 39 százalékának a háború, jellemzően a jelenlegi konfliktus jut eszébe. A várakozásainak megfelelően ez az arány jóval magasabb, mint az elmúlt években. Korábban azt láttuk, hogy egyre jellemzőbbé vált izraeli nevezetességek említése, ez most kissé visszaesett.

Asszociációk Izraelről (nyitott kérdés, az említések százalékos aránya az érdemben válaszolók körében; 2017–2023)

	2017	2018	2021	2023
Leíró, semleges: zsidók országa, ország, állam, vallás, Közel-Kelet, arabok, nyelv	63	62	61	47
Negatív, de nem derül ki, hogy az arabokat vagy a zsidókat hibáztatja: háború, terrorizmus, robbantások, félelem, feszültség	27	22	21	32
Nevezetességek, inkább pozitív: Jézus, Jeruzsálem, Siratófal, Názáret, Biblia, zsinagóga, szép ország	3	9	14	10
Izraelre nézve negatív: fanatikus, agresszív, gyilkos, gonosz, jogtalan, undor, zsarnok	4	5	2	1
Pénz, gazdagság, hatalom, befolyás	2	2	1	2
Második világháború, holokauszt	1	1	1	1
<i>A jelenlegi gázai konfliktus</i>				7

Az Izraellel kapcsolatos vélemények közül a legmagasabb arányban azzal értenek egyet Magyarországon az emberek, hogy jogos, hogy zsidóknak is legyen egy anyaországa, ami Izrael: 83 százalék egyetért és 12 százalék nem ért egyet ezzel. Az is hasonlóan elterjedt nézet, hogy a palesztinoknak is joguk van a saját államukhoz (77 százalék ért vele egyet).

A lakosság 73 százalék úgy gondolja, hogy Izrael jogos önvédelmi harcot folytat az őt ért támadások ellen. Bár a különböző skála miatt más helyeken nem vetettük össze az eredményeket a korábbi években mért adatokkal, a téma aktualitása miatt érdemes vetni egy pillantást arra, hogy ezzel kapcsolatban hogyan alakultak a vélemények. 2021-ben a teljes minta 25 százaléka mutatott (ötös skálán 4-es vagy 5-ös értéket adva) egyetértést azzal, hogy Izrael jogos önvédelmi harcot folytat; a közepes mértékben egyetértőkkel együtt 62 százalék támogatta véleményével Izraelt. Látható tehát, hogy még akkor is nőtt azok aránya, akik így gondolkodnak, ha azt feltételezzük, hogy mindenki inkább az egyetértés felé mozdult volna el, ha döntenie kell, aki közepesnek értékelte az egyetértését 2021-ben.

A magyar emberek 57 százaléka úgy gondolja, hogy az itt élő zsidók lojálisabbak Izraelhez, mint Magyarországhoz, és azok is többségben vannak, akik szerint a zsidók mindenkit zsidóellenesnek tartanak, aki Izraelt kritizálja. Nem csekély azok aránya sem, akik számára Izrael állam politikája miatt egyre ellenszenvesebbek a zsidók, de nem éri el a társadalom többségét: 37 százalék.

Izraellel kapcsolatos attitűdök (Összes válaszadó, %)

	egyáltalán nem ért egyet	inkább nem ért egyet	inkább egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja vagy nem válaszol
Jogos, hogy a zsidóknak is legyen egy anyországa, ami Izrael.	3%	9%	51%	32%	5%
A palesztinoknak is joguk van a saját államukhoz.	2%	12%	51%	26%	9%
Izrael jogos önvédelmi harcot folytat az őt ért támadások ellen.	3%	13%	45%	28%	11%
Az itt élő zsidók lojálisabbak Izraelhez, mint Magyarországhoz.	7%	19%	37%	20%	16%
A zsidók mindenkit zsidóellenesnek tartanak, aki Izraelt kritizálja.	9%	26%	37%	16%	12%
Izrael állam politikája miatt egyre ellenszenvesebbek nekem a zsidók.	23%	32%	29%	8%	9%

A legáltalánosabban elterjedt állításokkal való egyetértés nem mutat összefüggést az antiszemitizmussal: a zsidókhöz való viszonytól függetlenül a legtöbben egyetértnek Magyarországon azzal, hogy a zsidóknak is jogos az igényük arra, hogy legyen egy anyországa, ahogy a palesztinoknak is joguk van a saját államukhoz. A többi vélemény viszont erősen függ attól, hogy a válaszadók hogyan gondolkozik általában a zsidókról. Az erősen antiszemitákra nagymértékben jellemző, hogy úgy gondolják, a zsidók mindenkit zsidóellenesnek tartanak, aki Izraelt kritizálja (74 százalék), illetve hogy az itt élő zsidók lojálisabbak Izraelhez, mint Magyarországhoz (74 százalék). Ezek a nézetek a nem antiszemiták körében sem ritkák, de ennél jóval kevésbé jellemzőek.

A harcok jogos önvédelmi harcnak tekintése sem független a zsidóellenességtől, noha az erősen antiszemiták körében is azok vannak jelentős többségben most, akik ezt a véleményt osztják.

Nagyon erősen összefügg az antiszemitizmussal és annak mértékével annak az állításnak a megítélése, hogy „Izrael állam politikája miatt egyre ellenszenvesebbek nekem a zsidók”. A nem antiszemiták 21 százaléka, a mérsékelt antiszemiták 46 százaléka, az erősen antiszemiták 64 százaléka ért ezzel egyet.

Az Izraellel kapcsolatos vélemények összefüggése az antiszemitizmussal (az állításokkal egyetértők aránya)

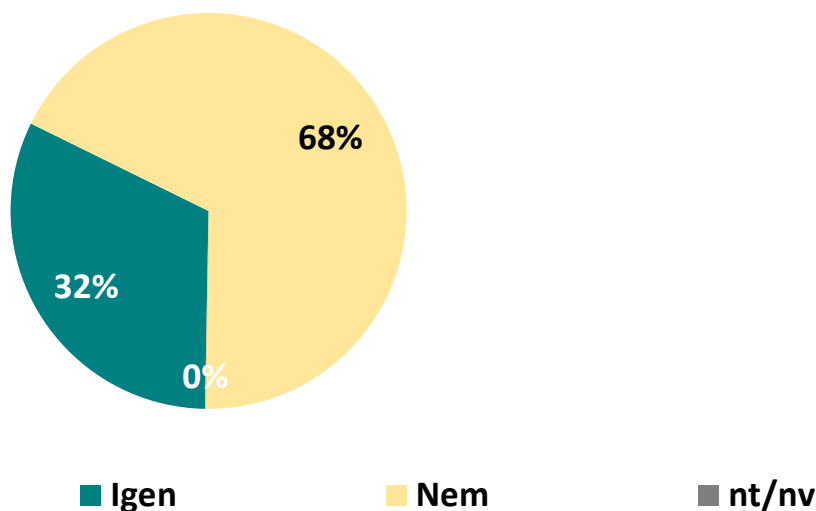
	nem antiszemita	mérsékelt antiszemita	erősen antiszemita
Izrael jogos önvédelmi harcot folytat az őt ért támadások ellen	79%	66%	65%
Az itt élő zsidók lojálisabbak Izraelhez, mint Magyarországhoz.	50%	56%	74%
A zsidók mindenkit zsidóellenesnek tartanak, aki Izraelt kritizálja.	39%	65%	75%
Izrael állam politikája miatt egyre ellenszenvesebbek nekem a zsidók.	21%	46%	64%

A zsidósággal kapcsolatos ismeretek

A korábbi évekhez képest kiegészült a kutatás a zsidó kultúra iránti érdeklődést és a zsidósággal kapcsolatos ismereteket vizsgáló fejezettel. Ennek eredményeit mutatjuk be itt vázlatosan.

A magyarországi felnőtt népesség harmada keresett már fel itthon vagy külföldön zsidó emlékhelyet, múzeumot vagy holokauszt kiállítást és körülbelül ugyanilyen azok aránya is, akik voltak már zsinagógában vagy zsidó temetőben. Az eredmények alapján a zsidó kultúra iránti érdeklődés sokkal inkább jellemző a nem antiszemitákra, mint a zsidóellenes nézeteket vallókra.

**Ön keresett-e már fel itthon vagy külföldön zsidó emlékhelyet, múzeumot, holokauszt kiállítást?
(Összes válaszadó, %)**

A lakosság harmada nem tud becslést sem adni arról, hogy hány magyarországi áldozata volt a holokausztnak; és ugyanilyen azok aránya is, akik alul becsülik a zsidó áldozatok számát. A becslést nem függ erősen a válaszadónak a zsidókhöz való viszonytól, az antiszemitizmus mértékétől, de nem is független attól. Az erősen antiszemiták az átlagnál magasabb arányban feltételezik, hogy 100 ezernél is kevesebb áldozat volt (6 százalék), és alacsonyabb arányban választották a 400 és 600 ezer közötti számot (11 százalék). Azok, akiket nem antiszemitának soroltunk be, az átlagnál valamivel magasabb arányban becsülték 400 és 600 közöttre az áldozatok számát. A mérsékelt antiszemiták az átlagnak megfelelő arányban tippeltek az egyes értékekre.

Ön szerint Magyarországon hány zsidó áldozata volt a holokausztnak?

	ÖSSZES VÁLASZADÓ	nem antiszemiták	mérsékelten antiszemiták	erősen antiszemiták
100.000-nél kevesebb	3%	2%	2%	6%
100.000 és 200.000 között	13%	12%	14%	12%
200.000 és 400.000 között	16%	15%	16%	16%
400.000 és 600.000 között	17%	20%	18%	11%
több, mint 600.000	19%	19%	14%	19%
nem tudja vagy nem válaszol	33%	32%	35%	36%

A zsidó kultúra ismeretével kapcsolatos változatos válaszok bizonytalanságot és felszínes tudást jeleznek. A válaszadók többsége (65 százalék) kit tudta választani a Menórát három gyertyatartót ábrázoló kép közül; a vizsgált fogalmak és tárgyak közül ezt ismerik legmagasabb arányban az emberek. Csaknem a lakosság fele meg tudja mondani, hogy mikor ünneplik a zsidók a sabbathot (48 százalék). A Hanukát a fény ünnepeként 41 százalék azonosította. A Tóra jelentésével kapcsolatban látható a legnagyobb bizonytalanság: 36 százalék választotta Mózes öt könyvét. Itt megzavaró válasznak bizonyult a „keresztény Biblia héber neve”, ezt ugyanis 18 százalék választotta. Minden kérdésnél 30 százalék körül alakult azok aránya, akik eleve azt mondták, hogy nem tudják a választ, tehát nem mentek bele találgatásba.

18 százalék azok aránya, akik egyetlen ismeretkérdésre sem tudtak válaszolni, és 15 százalék azoké, akik mindegyik kérdésre helyes választ adtak. Figyelemre méltó, hogy az erősen antiszemiták 28 százaléka nem tudott egyik kérdésre sem válaszolni, a nem antiszemiták körében pedig azok aránya átlag feletti, akik mindegyik kérdést helyesen megválaszolták (19 százalék). Legalább három helyes választ adott 35 százalék, az antiszemitizmust meghatározó tényezők elemzése során őket tekintettük a zsidó vallást és kultúrát ismerőnek. A nem antiszemiták csoportjában a válaszadók 42 százaléka tartozik ide, a mérsékelten antiszemiták körében 27 százalék, az erősen antiszemiták körében pedig 25 százalék, vagyis a zsidóellenes nézetek ismerethiánnyal járnak együtt.

Egyesével vizsgálva a kérdéseket az derül ki, hogy az erősen antiszemiták valamivel magasabb arányban tévednek, mint az átlag, de leginkább az jellemző rájuk, hogy kitérő választ adnak, nem tudnak, vagy nem akarnak válaszolni.

Mikor ünneplik a zsidók a sabbathot / sábeszt? (Összes válaszadó, %)

minden szombaton	48%
minden vasárnap	8%
az év egy bizonyos napján	10%
mindig változó napon egy évben (mint a húsvét)	5%
nem tudja vagy nem válaszol	30%

Mi a Tóra? (Összes válaszadó, %)

a legfontosabb zsidó ünnep	6%
a keresztény Biblia héber neve	18%
Mózes öt könyve	36%
zsidó öltözék	9%
nem tudja vagy nem válaszol	30%

Mi a Hanuka? (Összes válaszadó, %)

a zsidó húsvét	21%
az egyiptomi fogságból való szabadulás ünnepe	8%
a fény ünnepe	41%
nem tudja vagy nem válaszol	29%

Melyik kép ábrázolja a Menórát? (Összes válaszadó, %)

	8%
	27%
	65%

Magyarországon a leggyakoribb álláspont a magyar zsidóság egységességével vagy megosztottságával kapcsolatban az, hogy vannak különbségek, de nem nagyon megosztottak; így vélekedik a népesség közel fele (43 százalék a mintánkban). Jellemző álláspont az is, hogy nincsenek lényegi különbségek, a magyar zsidóság egységes (27 százalék). A válaszadók 13 százaléka gondolja csak úgy, hogy alapvető konfliktusok osztják meg a zsidóságot Magyarországon. A kutatásunkban nem antiszemitaént azonosított csoportra átlagon felül jellemző, hogy egységesnek látják a zsidóságot (31 százalék). Az erősen antiszemitaék ennél a kérdésnél is átlagon felüli arányban kerültek azok közé, akik nem tudnak választ adni a kérdésre (22 százalék).

Ön mennyire látja egységesnek vagy megosztottnak a magyar zsidóságot? (Összes válaszadó, %)

egységes, a különbségek nem lényegiek	27%
vannak köztük különbségek	43%
alapvető konfliktusok osztják meg őket	13%
nem tudja, vagy nem válaszol	17%

Antiszemita incidens esetén várható viselkedés

A magyarországi felnőtt lakosság mindössze 5 százaléka avatkozna be közvetlenül egy antiszemita incidensbe mind szóbeli, mind fizikai támadás esetén. Bár nagy az átfedés, nem teljesen ugyanazok a válaszadók mondták egyik, illetve másik esetben, hogy akár kockázatot vállalva is segítenének; összesen 7 százalék azok aránya, akik legalább az egyik esetben így tennének. A közbelépés legjellemzőbb módja az lenne, hogy a válaszadó külső segítséget kérve avatkozna be. Szóbeli atrocitás esetén az emberek negyede nem érezné úgy, hogy be kellene avatkoznia; fizikai támadásnál ez a hozzáállás kevésbé jellemző, 19 gondolkodik így. Szóbeli antiszemita megnyilvánulás esetén a passzív helytelenítés lenne a legjellemzőbb magatartás (41 százalék); ez fizikai támadás esetén valamivel kevésbé jellemző: ilyen esetben 36 százalék feltételezi, hogy bár helytelenítené, nem merne beavatkozni. A válaszok alapján szóbeli támadás esetén a népesség 29 százalékától, fizikai támadás esetén 41 százalékától várható valamilyen beavatkozás, segítség.

Az antiszemita támadás esetén várható viselkedés természetesen nem független az emberek zsidósághoz fűződő viszonyától. Az erősen antiszemita attitűddel rendelkezők körében jóval magasabb azok aránya, akik ilyen esetekben nem éreznék úgy, hogy be kell avatkozniuk, mint a nem antiszemiták, illetve a mérsékelten antiszemiták között. Az erősen antiszemitaként azonosított válaszadók 41 százaléka nem érezné úgy, hogy be kellene avatkoznia szóbeli antiszemita megnyilvánulás esetén; 31 százalékuk pedig tudatosan, szándékosan passzív maradna fizikai támadás esetén. Emellett viszont fontos azt is hangsúlyozni, hogy mindkét elképzelt helyzet esetén magas az erősen antiszemiták körében is azok aránya, akik helytelenítenék a támadást, ha nem is avatkoznának közbe (39-39 százalék), és azt is, hogy a segítési hajlandóság az antiszemitának minősülő válaszadók esetében is nő, ha fizikai támadásról beszélünk a verbális megnyilvánulással szemben (14-ről 27 százalékra).

Képzelve el, hogy közlekedési eszközön, vonaton, buszon, vagy egy boltban szóbeli antiszemita megnyilvánulással / fizikai támadással találkozik. Mit tenne Ön egy ilyen helyzetben?

	szóbeli antiszemita megnyilvánulás	fizikai támadás
közvetlenül beavatkozna (akár kockázatot vállalva), és szóvá tenné, hogy ez elfogadhatatlan / megpróbálná a sértettet megvédeni	5%	5%
úgy avatkozna be, hogy a közlekedési vállalat dolgozóinak vagy a hatóság segítségét kérné	24%	36%
helytelenítené, de nem merne beavatkozni	41%	36%
nem érezné úgy, hogy be kellene avatkoznia	25%	19%
nem tudja, vagy nem válaszol	6%	4%

Ábrák és táblázatok jegyzéke

Mennyire elégedett Ön általában az életével? (Összes válaszadó, %)	5
Elégedettség, érdekérvényesítés (Összes válaszadó, %)	6
Tekintélyelvűség, zárt gondolkodás – az állításokkal való egyetértés (Összes válaszadó, %)	7
Nemzeti érzelmek – az állításokkal való egyetértés (Összes válaszadó, %)	7
Politikai attitűdök (Összes válaszadó, %)	8
Makroszolidaritás (Összes válaszadó, %)	9
Rokonszenzuskála (Összes válaszadó, %)	10
Az egyes csoportok rokonszenzindexének korrelációja a zsidók megítélésével	10
Társadalmi távolság (Elfogadná-e a következő csoportok tagjait családtagjának?) (Összes válaszadó, %)	11
Az egyes csoportok elfogadottsága közötti korreláció a társadalmi távolság skála alapján	12
Asszociációk a zsidókkal kapcsolatban (nyitott kérdésre adott válaszok az érdemben válaszolóknak arányában)	13
Ön szerint általában honnan lehet tudni, hogy valaki zsidó? (Összes válaszadó, %)	14
Vélemények az antiszemitizmus mértékéről	14
Az antiszemitizmus megközelítéséhez használt állításokkal való egyetértés mértéke 1. A kognitív antiszemitizmust leíró mutatóban használt állítások (Összes válaszadó, %)	15
Az antiszemitizmus megközelítéséhez használt állításokkal való egyetértés mértéke 2. A kognitív antiszemitizmust leíró mutatóban nem használt állítások (Összes válaszadó, %)	16
A kognitív antiszemitizmus elterjedtsége 2013 és 2023 között (százalék)	17
Az érzelmi antiszemiták arányának alakulása 2003 és 2023 között (százalék)	18
Az antiszemiták aránya a magyar társadalomban 2006 és 2023 között (százalék)	19
Az antiszemitizmus és a zsidókkal kapcsolatos vélemények összefüggése: azok aránya, akik egyetértenek az állításokkal (négyes skálán 3-as, 4-es értékek)	20
Az antiszemitizmus és a zsidókkal kapcsolatos vélemények összefüggése: azok aránya, akik nem értenek egyet az állításokkal (négyes skálán 1-es, 2-es értékek)	20
Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi tényezők bemutatása	21
Az antiszemitizmust meghatározó ismeretek és véleménystruktúrák bemutatása	22
Az antiszemitizmust meghatározó társadalmi tényezők és véleménystruktúrák lineáris regressziós modellje	23
Véleménye szerint a társadalom hány százaléka ért egyet a következő kijelentésekkel? (Érdemben válaszolóknak átlagai; összes válaszadó, %)	24
A vélemények feltételezett elterjedtségének összefüggése az antiszemitizmussal (Az érdemben válaszolóknak átlagai)	24
Asszociációk Izraellről (nyitott kérdés, az említések százalékos aránya az érdemben válaszolóknak körében; 2017–2023)	25
Izraellel kapcsolatos attitűdök (Összes válaszadó, %)	26
Az Izraellel kapcsolatos vélemények összefüggése az antiszemitizmussal (az állításokkal egyetértők aránya)	26
Ön keresett-e már fel itthon vagy külföldön zsidó emlékhelyet, múzeumot, holokauszt kiállítást? (Összes válaszadó, %)	27
Ön szerint Magyarországon hány zsidó áldozata volt a holokausztnak?	28
Mikor ünneplik a zsidók a sabbathot / sábeszt? (Összes válaszadó, %)	28
Mi a Tóra? (Összes válaszadó, %)	28
Mi a Hanuka? (Összes válaszadó, %)	29

Melyik kép ábrázolja a Menórát? (Összes válaszadó, %)	29
Ön mennyire látja egységesnek vagy megosztottnak a magyar zsidóságot? (Összes válaszadó, %) .	29
Képzelve el, hogy közlekedési eszközön, vonaton, buszon, vagy egy boltban szóbeli antiszemita megnyilvánulással / fizikai támadással találkozik. Mit tenne Ön egy ilyen helyzetben?	30